

NASIONALE SENIOR CERTIFIKAAT-EKSAMEN
NOVEMBER 2018

AARDRYKSKUNDE: VRAESTEL I

NASIENRIGLYNE

Tyd: 3 uur

300 punte

Hierdie nasienriglyne word voorberei vir gebruik deur eksaminatore en hulp-eksaminatore. Daar word van alle nasieners vereis om 'n standaardiserings-vergadering by te woon om te verseker dat die nasienriglyne konsekwent vertolk en toegepas word tydens die nasien van kandidate se skrifte.

Die IEB sal geen gesprek aanknoop van korrespondensie voer oor enige nasienriglyne nie. Daar word toegegee dat verskillende menings rondom sake van beklemtoning van detail in sodanige riglyne mag voorkom. Dit is ook voor die hand liggend dat, sonder die voordeel van bywoning van 'n standaardiserings-vergadering, daar verskillende vertolkings mag wees oor die toepassing van die nasienriglyne.

AFDELING A GEOGRAFIESE KWESSIES**VRAAG 1 GEOGRAFIESE GEVALLESTUDIE: DIE GEOGRAFIE VAN DIE ORANJERIVIER SE DREINEERBEKKEN EN DIE NOORD-KAAP****1.1 Opvanggebied en bestuur van 'n rivier**

- (a) (i) Die area van waar reënval in 'n rivier, meer of reservoir invloei. Gebied deur 'n rivier gedreineer (1) (2)

- (ii) Die hoeveelheid/volume verdamping wat sou plaasvind as 'n voldoende bron van water beskikbaar sou wees. (2)

- (b) Kandidate moet berekeninge toon om volpunte te kry.

Verskil in hoogte: $3\,300\text{ m} - 0\text{ m} = 3\,300\text{ m}$ (1)

Afstand: $2\,300\text{ km} \times 1\,000 = 2\,300\,000\text{ m}$ (1)

1: 696,97 (2)

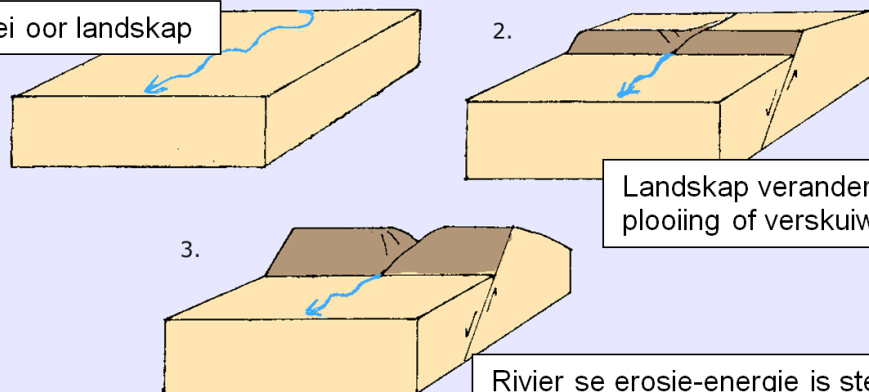
(c) Geboude knakpunt	(Enige een) Gariepdam Vanderkloofdam	(4)
Natuurlike knakpunt	Augrabieswaterval	

- (d) 'n Rivier is verjong wanneer dit die landskap erodeer in reaksie op 'n verlaging / verandering in sy basisvlak. Bewys van terugsnyding/afsnijding/vertikale erosie. (2)

- (e) Dit is nie 'n gegradeerde rivier nie omdat dit baie knakpunte het / tydelike erosiebasis (damme en watervalle) in die rivierstelsel, ✓✓ daarom is die profiel nie egalig nie. ✓✓ miltikonkaaf (4)

(f)

Rivier vloei oor landskap

Landskap verander a.g.v. plooiing of verskuiwing

Rivier word oor die algemeen beskou as ouer as die landskap waardeur dit loop

Rivier se erosie-energie is sterker as of gelykstaande aan die verandering en gevolglik verander die rivier nie sy loop nie.

(6)

Rivier erodeer deur opgehefte landskap. Rivier nie beïnvloed deur onderliggende strata.

- (g) Dit is as gevolg van die invloed van die lugsirkulasie van die SAHD en SIHD ✓✓ en die hoeveelheid vog wat hulle vanaf die droë wes en humiede oos seestrome na die binneland toe invoer ✓✓ om sodoende die 500 mm isohieët te skep. (4)

1.2 Nedersetting en fluviale prosesse

- (a) Lineêr ✓✓
ENIGE EEN VAN DIE VOLGENDE: ✓✓
- Die nedersetting is met die rivier langs gebou
  - Vorm van die eiland
  - Die pad wat deur die nedersetting loop
- (4)
- (b) ENIGE TWEE VAN DIE VOLGENDE ANTWOORDE:
- Langs die Oranjerivier
  - Op vrugbare grond
  - Baie water
  - Baie droë klimaat
  - Natpunt-nedersetting
  - Oorstromingsvlakte
  - Vlake/gelykte
  - Langs 'n pad
- (4)
- (c) Natpunt ✓✓
Dit is as gevolg van ... ✓✓
- ligging langs die rivier in 'n droë streek
  - reg langs die rivier gebou (1)
- (4)
- (d) ENIGE TWEE REDELIKE ANTWOORDE ($2 \times 2 = 4$)
- Blyk funksies in die nedersetting te hê, maar nie genoeg om 'n dorpie te wees nie. Lae orde funksies/lae aantal funksies.
  - Bevolking blyk meer te wees as in 'n gehuggie, maar nie genoeg om as 'n dorpie geklassifiseer te word nie. Dorpie is nie bebou genoeg nie.
  - Meestal enkelfunksioneel en dus kan dit nie as stedelik geklassifiseer word nie.
- (4)
- (e) Gevlegte / vlegstroom (2)
- (f) Tydelike eilande verdeel 'n vlegkanaal in kleiner kanale. Vlegkanale neig om te vorm in die riviere waar daar 'n redelike hoeveelheid geërodeerde materiaal, 'n steil profiel is en waar die afloop van die rivier wissel.
OF
Wanneer die rivier se vrag meer is as wat dit kan dra, word die vrag binne in die kanaal afgeset. Dit gebeur gewoonlik in 'n baie droë gebied. (2)
- (g) Die neerlegging van alluvium beteken dat daar baie vrugbare grond sal wees. Die vlegkanale het baie vrugbare eilande, wat vir boerdery gebruik kan word, gevorm. NIE mynbou (4)

1.3 Landbou en valleiklimaat

- (a) Primêre. (2)
- (b) Is in die vallei met die rivier langs. (4)

Die vallei kon 'n rypholte geskep het.
 Die rivier het 'n matigende invloed.
 Die aspek van die vallei speel ook 'n rol omdat duiwe floreer in droë grond.
 Vloeding
 Watertoevoer (nie verwant aan klimaat)
 Koel mikroklimaat
 Grond vrugbaarheid
 Rypvrye streek posisie

(c) ENIGE TWEE RELEVANTE ANTWOORDE ($2 \times 2 = 4$)

- Min arbeiders MIV/VIGS
- Infrastruktuur is nie goed ontwikkel nie
- Vêr van markte af.
- Gronderosie
- Petrolprys
- Diefstal
- Grondeise
- Besoedeling
- Insekte
- Sterk winde
- Rypsones
- Vloeding

(4)

(d) ENIGE DRIE RELEVANTE PUNTE ($3 \times 2 = 6$)

- Skep meer werksgeleenthede
- Diversifiseer die ekonomie
- Skep beter infrastruktuur
- Lok ander besighede
- Lok belegging
- Verbeter koopkrag

(6)

1.4 Khi Solar One post-apartheid ekonomiese ontwikkelingsprojek

- (a) Energie wat opgewek word met behulp van bronne wat oor en oor gebruik kan word. Is nie beperk nie.

(2)

(b) ENIGE TWEE RELEVANTE PUNTE ($2 \times 2 = 4$)

Die Noord-Kaap ontvang 'n groot hoeveelheid sonenergie omdat daar laer reënval en minder wolke is as in ander streke. Beskikbare ruimte.

(4)

(c) ENIGE DRIE RELEVANTE PUNTE ($3 \times 2 = 6$)

Hierdie is 'n EVALUEER vraag; dus moet kandidate elke stelling wat gemaak word verduidelik en daarop uitbrei.

- Meer werksgeleenthede
- Beter infrastruktuur
- Verbeterde onderwys
- Meer dienste word voorsien
- Meer werksgeleenthede vir geskoolde arbeiders beskikbaar
- Meer vaardigheidsontwikkeling in die streek
- Lok belegging
- 1 item sosiaal

(6)

- 1 item ekonomies
- 1 evaluering/mening

1.5 Stedelike klimate

KRITERIA	PUNTE	KANDIDAAT SE PUNT
<i>Skryfvaardighede</i> <ul style="list-style-type: none"> • Met inagneming van struktuur en voorlegging. • Gebruik kort inleiding en slotsom. • Logiese bespreking en gebruik van onderopskrifte. 	5	
<i>Inhoudskennis</i> <ul style="list-style-type: none"> • Korrekte gebruik van geografiese terme en begrippe. • Bly by onderwerp en onderopskrifte. 	10	
<i>Ondersteunende bewyse – ontleding en begrip</i> <ul style="list-style-type: none"> • Vermoë om te ontleed en evalueer word in hierdie kategorie geassesseer. • Verwysing na gevallestudiemateriaal/feitelêer/bronmateriaal voorsien. • Indien toepaslik, moet verwys word na bekende/plaaslike of ander voorbeelde. 	5	
Totaal vir opstel	20	

Kriteria	(Vlak 3) Uitstaande – Goed	(Vlak 2) Bevredigend	(Vlak 1) Swak
Skryfvaardighede <ul style="list-style-type: none"> • Neem struktuur en aanbieding in aanmerking. • Gebruik kort inleiding en slot. • Logiese bespreking en gebruik van onderopskrifte. <p>[5 punte word aan hierdie komponent toegeken]</p>	<p>Gepaste inleiding en slot. Gesofistikeerde, samehangende en gestruktureerde skryfwerk. Sub-opskrifte en paragrawe is effektief gebruik. Opstel is kort, goed-gestruktureerd en kernagtig.</p> <p>(5–4 punte)</p>	<p>Inleiding en slot teenwoordig, alhoewel nie ideaal nie. Pogings om sub-opskrifte en paragrawe te gebruik. Opstel dwaal by tye van die punt af en skiet tekort aan bondigheid.</p> <p>(3 punte)</p>	<p>Skryfwerk is swak en amper onverstaanbaar. Geen inleiding of slot word voorsien nie. Geen gebruik / navolging van onderopskrifte nie. Lang sinne, swak grammatika en oneffektiewe gebruik van paragrawe. Opstel is herhalend. Mag dalk kollyspunte gebruik het. 1 punt moet toegeken word vir enige poging om iets te skryf / probeerslag. (2–0 punte)</p>
Inhoudskennis <ul style="list-style-type: none"> • Korrekte gebruik van geografiese terme en begrippe. • Hou by onderwerp en onderopskrifte. <p>[10 punte word aan hierdie komponent toegeken]</p>	<p>Toepaslike inhoud en gedetailleerde bespreking van die onderwerp. Goeie gebruik van geografiese terme en begrippe. Toepaslike aantal feite voorgelê / onderopskrifte. Minimum van 2 punte vir elke onderopskrif sal 10 punte vir kandidaat toegeken word. Verdere uitbreiding sal nog 2 punte verdien. (10–8 punte)</p>	<p>Gebruik soms toepaslike inhoud. 'n Oorsig / algemene bespreking van sleutelkwessies. Basiese gebruik van geografiese begrippe en terme. (60–50% van vereiste feite voorgelê / onderopskrifte) 1 punt / onderopskrif, of 2 punte gegee en net 2 paragrawe.</p> <p>(7–5 punte)</p>	<p>Afwyking van die onderwerp. Swak begrip van konsepte en terminologie. Oppervlakkige / swak bespreking. Amper geen toepaslike feite / onderopskrifte.</p> <p>(4–0 punte)</p>
Ondersteunende bewyse – ontleding en begrip <ul style="list-style-type: none"> • Die vermoë om die onderwerp te ontleed en evalueer word in hierdie kategorie geassesseer. • Verwys na gevallestudiemateriaal / feitêlêr / bronmateriaal. • Indien toepaslik, moet verwys na bekende / plaaslike of ander voorbeelde. <p>[5 punte word aan hierdie komponent toegeken]</p>	<p>Die kandidaat is daartoe in staat om toepaslik te redeneer en evalueer. Daar is goeie bewys van akkurate toepassing van begrip en bewyse word gegee. Verslag demonstreer begrip en integrasie van toepaslike gevallestudie / feitêlêr / bronmateriaal in die konteks van die verslag. Bewyse nodig van ontleding van inhoud en hoër orde integrasie.</p> <p>(5–4 punte)</p>	<p>Oppervlakkige verwysings word na die gevallestudie / feitêlêr / bronmateriaal gemaak. Alhoewel na ondersteunende voorbeelde verwys word, is dit nie duidelik dat die leerder 'n goeie begrip van die voorbeeld / gevallestudie se materiaal het nie. Ondersteunende bewyse is nie altyd van toepassing op die onderopskrif of konteks van bespreking nie. Bespreking het geen diepte nie.</p> <p>(3 punte)</p>	<p>Beperkte tot geen verwysing na gevallestudie / feitêlêr / bronmateriaal nie. Voorbeelde word nie verskaf nie. Het min of geen geografiese betekenis. Min ontleding of begrip. Demonstreer minimale begrip van die onderwerp.</p> <p>(2–0 punte)</p>

Die volgende aspekte moet in die verslag gedek word:

- **Omskryf die waargeneemde verskil in temperatuur (landelik vs stedelik)**

- Landelike gebiede is koeler as stedelike gebiede
- Kanoneiland is koeler as Upington, veral gedurende die wintermaande.

Upington ongeveer 2°C hoër as Kanoneiland dwars deur die jaar.

Grootste verskil in die vroeë oggend in die Lente. Grootste verskil in die Somer se dagtemperatuur.

- **Beskryf moontlike oorsake van die hitte in 'n stedelike gebied**

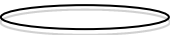
- Albedo-effek. Donker kleure absorbeer hitte, ligte kleure weerkaats
- Meer hitte word deur die oppervlak geabsorbeer
- Meer kunsmatige hitte wat opgewek word – lugversorgers, karre, fabriek
- Meer teer en boumateriaal wat donker van kleur is
- Meer besoedeling om die hitte vas te vang
- Bevolkingsgrootte – met uitsondering van liggaamshitte (sommige handboeke noem dit)

- **Evalueer hoe die SHE die temperatuur wat in stedelike gebiede soos Upington gevoel word, vererger¹ het**

- Upington is in 'n warm / droë gebied geleë wat dit nog warmer maak
- Meer wind sal meer stof in die droë gebied rondwaai
- Meer stof sal die stofkoepel digter maak en absorbeer meer hitte-energie, wat dit warmer maak.
- Meer besoedeling sal meer hitte in die nedersetting vasvang
- Beïnvloed menslike gesondheid en prestasie
- **Verken oplossings wat stedelike gebiede soos Upington kan implementeer**
- Daktuine
- Gebruik ander kleure om te verf – noem eerder ligte kleure
- Gebruik boumateriaal wat meer reflektief is
- Publieke vervoer, minder besoedeling, ryklubs, loop en fietsry
- Meer groengebiede binne die stedelike gebiede
- Meer oop water
- Gebou-ontwerp en/of oriëntasie – heersende wind. Aërodinamiese gebou vorme.
- Hernubare energie, bv. sonkrag
- Filters en skoorstene
- Beboet maatskappye wat besoedel

- Moet asseblief **NIE REGMERKIES GEBRUIK** wanneer die opstel gemerk word nie – dit maak die persone wat punte nagaan deurmekaar.
- Gebruik die sisteem wat hieronder uiteengesit is om geldige en toepaslike punte te onderstreep en uit te lig.

¹ Vererger: om ('n probleem, 'n slegte situasie of negatiewe gevoel) slegter te maak.

KODES WAT GEBRUIK WORD IN AARDRYKSKUNDE WANNEER OPSTELLE GEMERK WORD U – Uitstekend G – Goed V – Vaag R – Repetisie I – Irrelevant A – Aanvaarbaar	INHOUD _____ Onderstreep toepaslike punte indien korrek Omkring stellings wat nie korrek is nie BEWYSE Sit hakkies () waar kandidate bewyse gebruik het
---	---

(20)**100 punte**

AFDELING B KLIMAAT, WEER EN GEOMORFOLOGIE**VRAAG 2 MIDDELBREEDTESIKLOON, TROPIESE SIKLOON, PLAASLIKE WEER, STUDIE VAN DIE RIVIERBEKKEN, STROOMKANAAL EN KENMERKE, DROOGTE****2.1 Middelbreedtesikloon**

- (a) D isoterme (2)
- (b) A koue sektor (2)
- (c) A Kalahari / binnelandse antisikloon (2)
- (d) A krimping (2)
- (e) C reënerig met 'n sterk
D donderstorm, stormsterkte wind (2)

2.2 Tropiese siklone

- (a) Oog van die storm/senter of middel van storm/oog (2)
- (b) ENIGE TWEE TOEPASLIKE PUNTE ($2 \times 2 = 4$)
- Warm oseaan met temperature groter as 26 of 27 C
  - Coriolis-effek
  - Min wisseling in die wind se spoed/ligte en veranderlike winde
  - Intense laagdruk/laagdruksel
  - Hoë humiditeit
  - Hoë verdampingkoers
  - Ontwikkelingsgebied tussen 5 en 25 grade S/tropiese streke
  - Latente hitte
  - Onverstoorte tydperk van 'n paar dae (4)

- (c)
Inhambane	100 ✓ km/h
Vilanculos	80 ✓ km/h
- (2)

- (d) Inhambane sal meeste van die sterk winde en ook erge gevolge ervaar. Dit is omdat dit die gevaarlike kwartsirkel is waar winde in dieselfde rigting as die storm beweeg en dit maak die winde sterker. Eerste kwadrant storm is saamgepers wat tot groter drukgradiënt en sterker winde lei. Inhambane het binnelandse winde wat tot die stormvloed en meer skade lei. Nie aanvaarbaar om te sê dat Inhambane nader aan die oog is nie. (4)

(e) ENIGE DRIE TOEPASLIKE PUNTE (3 × 2 = 6)

Hierdie is 'n EVALUEER vraag en dus moet kandidate elke punt wat hulle maak verduidelik en op uitbrei.

- Mosambiek is 'n ekonomies minder-ontwikkelde land
- Huise is swak gebou
- Swak infrastruktuur
- Geen waarskuwingstelsel
- Swak ontruimingsprosedures
- Geen voorraad van kos en water
- Geen versekering
- Monokultuur/bestaansboerdery daarom meer aangeraak
- Geen mediese sorg/watersiektes
- Impak op ekonomie

(6)

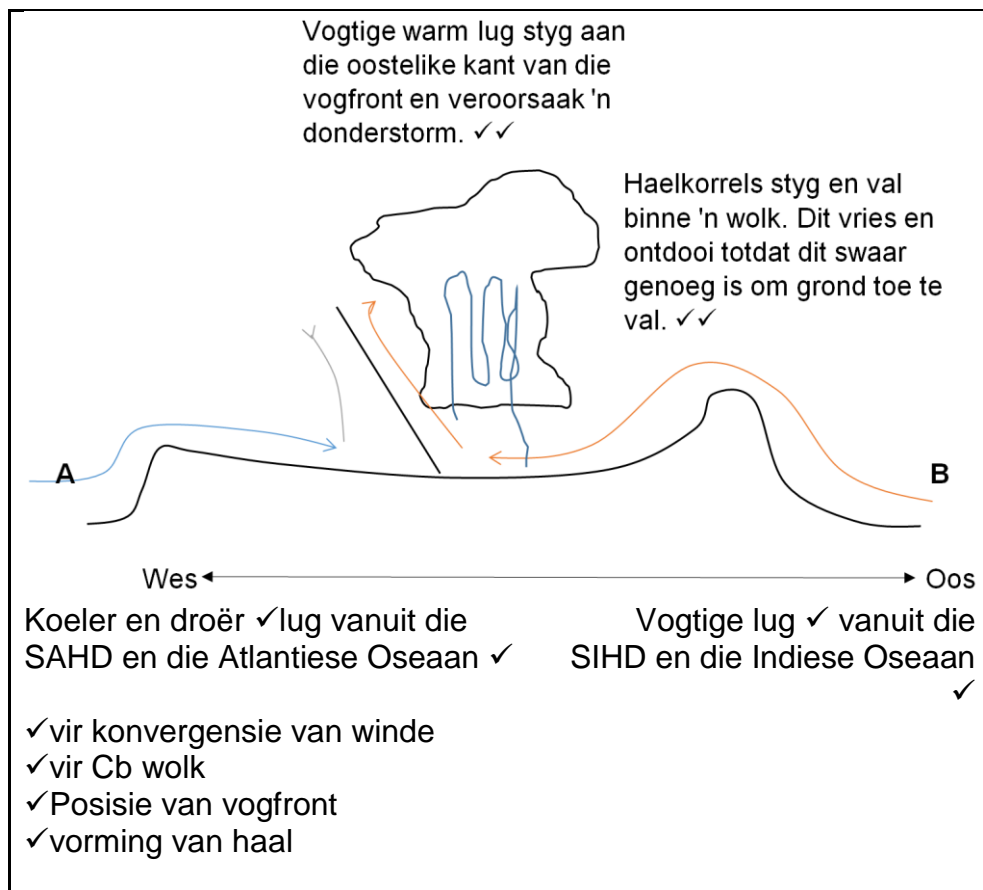
2.3 Plaaslike weer

(a) ENIGE EEN TOEPASLIKE PUNT

Laagdruktrog
Vogfront

(2)

(b)

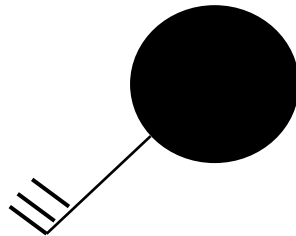

(8)

(c) Weerstasiemodel moet die volgende weerelemente wys:

Die stasies kan enige drie van die volgende hê ($3 \times 2 = 6$)

- Swaar reën ● ▽
  - Sterk winde 25–50 knope
  - Bewolk 6/8 tot 8/8
  - Windrigtings van Suid-Oos tot Suid-Wes
  - Temperature: Bo 18 en wissel minder as 5
- (6)

(d) ENIGE TWEE RELEVANTE PUNTE ($2 \times 2 = 4$)

- Geblokte dreine skep meer oppervlaktes wat nie maklik water deurlaat nie
  - Minder infiltrasie en daarom meer afloop
  - Meer kanalisering van riviere
- (4)

2.4 Dreineerstelsels in Suid-Afrika

(a) (i) Drakensberg (2)

(ii) Afsetting (2)

(iii) Interrivierse gebied (2)

(iv) Dendrities (2)

(b) (i) Hidrografiek A (2)

(ii) ENIGE TWEE TOEPASLIKE ANTWOORDE ($2 \times 2 = 4$)

- Hierdie is 'n somerreënvalstreek
  - Hierdie is 'n permanente rivier gegewe die streek waarin dit geleë is
  - Die rivier word deur die Vaal / Tugela en Lesotho Hoogland Waterprojekte gevoed
- As hidrografiek C gekies is in (i) dan is dit 'n somerreënvalstreek, merk reg
- As hidrografiek B gekies is in (i) dan is dit 'n permanente rivier, merk reg.
- (4)

- (iii) ENIGE TWEE TOEPASLIKE ANTWOORDE ($2 \times 2 = 4$)
- Verhoog die spitsafvoer
  - Korter vertragingstydperk
  - Maak die stygende been van die hidrogram steiler
- As gesê is dat stedelike gebiede water aftapping verhoog dan is verminderde afvoer aanvaar. (4)
- (iv) ENIGE DRIE RELEVANTE ANTWOORDE ($3 \times 2 = 6$)
- Hierdie is 'n UITBREIvraag en dus moet kandidate op elke punt wat hulle maak uitbrei en dit verduidelik.
- Gauteng is nie naby 'n groot bron van water gebou nie
  - Suid-Afrika se reënval is baie wisselvallig
  - Water moet voorsien word aan groot bevolkings/aanvraag neem toe
  - Groot nywerhede in Gauteng benodig water
  - Behoefte aan besproeiing.
  - Gebruik om HEP te genereer.
  - Lae reënval. (6)

2.5 Stroomkanaal, fluviale proses en fluviale kenmerke

- (a) Boloop / Jong (2)
- (b) Turbulent (2)
- (c) Stroomversnelling of Steil kant vallei/V-vormige vallei (2)
- (d) Stroomversnellings is plekke in die rivier se loop waar daar min water in die stroom is en hierdie water vloei vinnig. Stroomversnellings vorm eerder in jonger strome waar die water meer reguit en vinniger vloei as in ouer strome. Die sagter rots in die rivierbedding erodeer of slyt makliker weg as die rotse wat harder is. Hierdie proses staan bekend as differensiële erosie.
Of
Afwaartse erosie veroorsaak deur die onstuimige water van die rivier. (4)
- (e) Traksie of saltasie (2)
- (f) Dit gebeur wanneer die rivier in vloed is.
Die kanaal het dan genoeg energie om die groot klippe met die rivierbedding langs te stoot of rol.
Steil gradiënt/vinnigbewegend (4)

2.6 Damme en droogte

- (a) Watersekuriteit kan gedefinieer word as die vermoë om genoegsame hoeveelhede skoon water te bekom sodat voldoende standaarde vir die produksie van voedsel en goedere gehandhaaf kan word, daar voldoende sanitasie en volhoubare gesondheidsorg kan wees. (2)

- (b) $56,4 - 36,2 = 20,2$
 $20,2 / 56,4 \times 100 = 35,82\%$ (van 35–36%) (2)
- (c) Twee punte word toegeken vir die ontwerp van die infografiek/1 punt vir ontwerp-struktuur en 1 punt vir onderskeid tussen gevolge en oplossings.

"'n Infografiek (grafiese informasie) is 'n voorstelling van inligting op 'n grafiese wyse met die doel om die data met die oogopslag makliker verstaanbaar te maak."

ENIGE TWEE RELEVANTE PUNTE onder een en een punt onder die ander

- Gevolge
  - Nywerhede kan nie normaal funksioneer nie – werksgeleenthede gaan verlore
  - Besproeiing van gewasse kan nie gedoen word nie – werksgeleenthede gaan verlore, voedselonsekerheid
  - Mense betaal meer vir water
  - Verlies aan toerisme
  - Waterbeperkings (as dit as gevolg gebruik is kan dit nie as oplossing gebruik word nie)
- Oplossings
  - Ontsouting
  - Boorgate
  - Boetes indien verbruik te hoog is
  - Meer damme
  - Bedek die reservoirs/swembaddens
  - Reënwater opvangs
  - Stoortenks
  - Waterbeperkings
  - Gebruik van gryswater
  - Tussen-bekken oordrag

(8)

100 punte

**AFDELING C   LANDELIKE EN STEDELIKE NEDERSETTING EN
EKONOMIESE GEOGRAFIE VAN SUID-AFRIKA**

VRAAG 3   **LANDELIKE NEDERSETTINGS, VERSTEDELIKING, INFORMELE NEDERSETTINGS, STEDELIKE FUNKSIES, ONTWIKKELING VIR GEMENGDE-GEBRUIK EN GENTRIFIKASIE, GRONDHERVORMING, EKONOMIESE SEKTORE, GAUTENG, DIAMANTONTGINNIG**

3.1 Landelike nedersetting

(a)	(i)	Patroon – verspreide. Aanvaar alles omdat foto onduidelik is	(2)
	(ii)	Vorm – Rond	(2)
	(iii)	Klassifikasie – Plaasopstal	(2)
	(iv)	Skaal waarop boerdery gedoen word – bestaans	(2)
(b)	ENIGE DRIE RELEVANTE PUNTE ($3 \times 2 = 6$)		
	Hierdie is 'n ASSESSEER vraag en daarom moet die kandidaat elke punt wat gemaak word verduidelik en daarop uitbrei.		
	• Soos wat die landelike gebiede ontwikkel, verander hulle funksie • Ontwikkeling van infrastruktuur • Ontwikkeling van huise • Teen-verstedeliking lei daartoe dat landelike gebiede meer ontwikkel • Daar is funksies in landelike gebiede wat in stedelike gebiede hoort • Net onderskeid tussen landelike en stedelike gebiede – maks 4 • NEE –onderskeid is duidelik aangesien meer landelike depopulasie plaasvind, wat lei tot afname in dienste in landelike gebiede. • Skakel vergelykings met verskille in MEDC en LEDC		
			(6)

3.2 Verstedeliking

- (a) 504 mense per dag
 $21 \times 24 = 504$ (2)
- (b) ENIGE TWEE TOEPASLIKE ANTWOORDE ($2 \times 2 = 4$)
- Bespreek stoot- en trekfaktore
  - Meer werksgeleenthede in stedelike gebiede
  - "Stadsliggies"
  - Gebrek aan werksgeleenthede in landelike gebiede
  - Die veronderstelling is dat werksgeleenthede in stedelike gebiede beter is
  - Beter dienste in stedelike gebiede
  - Landelike-stedelike migrasie
  - Beter lewenskwaliteit/verbeterde lewenstandaard
  - Migrante arbeid/aansluiting by families
  - Beter toegang tot opvoeding
  - Gesondheidsorg geleenthede
  - Idee van meer behuisingsgeleenthede in stedelike gebiede
  - Verbeterde infrastruktuur (4)

(c) Daar word van kandidate verwag om die voordele te assesseer. Hulle moet dus elke punt verduidelik en daarop uitbrei.

- Meer geleenthede vir onderrig en opleiding
- Werksgeleenthede moontlik
- Moontlikheid van beter behuising
- Moontlikheid van beter dienste
- Moontlikheid van beter infrastruktuur
- Moontlikheid van beter winkels
- Moontlikheid van beter gesondheidsorg
- Veiliger is stedelike gebiede (beter sekuriteit, weg van plaasmoorde)
- Vermaak geleenthede
- Werke (1 punt – geen verduideliking)
- Behuising (1 punt)

(6)

3.3 Informele nedersetting

- (a) ENIGE EEN RELEVANTE BEWYS
- Boumateriaal van huise is van tydelike aard.
  - Geen ordentlike infrastruktuur kan gesien word nie.
  - Plakkershut
- (2)
- (b) ENIGE EEN
- Elektrisiteit
  - Kragkabels
  - Pad
  - Telefoonlyn
  - Straatligte
- (2)
- (c) ENIGE TWEE TOEPASLIKE ANTWOORDE ($2 \times 2 = 4$)
- Omrede hierdie vraag van die kandidaat verwag om te verken, word dit verwag dat die kandidaat elke punt wat gemaak word sal verduidelik en daarop sal uitbrei.
- Brande
  - Koue
  - Kitsvloede
  - Misdaad
  - Werkloosheid
  - Hitte
  - Tekort aan dienste (swak sanitasie, verspreiding van siektes)
  - Geen vaste adres (kan nie rekeninge oopmaak nie, ens.)
  - Koste van vervoer
  - Privaatheidskwessies/oorbewoning
- (4)

3.4 Stedelike funksies

- (a) B / Meat world
- (2)
- (b) Enige opsie met regverdiging
Adams Bait Shop / C ✓✓
ENIGE EEN TOEPASLIKE ANTWOORD ✓✓
- Visvangs is baie gespesialiseerd
  - Minder mense sal gebruik maak van hierdie winkel maar hulle sal verder sal ry om by dit uit te kom.
- B – kan regverdig dat hulle ver sal reis vir die gespesialiseerde halaal slaghuis.
- A – karwas met regverdiging (gespesialiseerde diens, sal ver reis om te kry).
- (4)
- (c) Funksionele gerief ✓✓
ENIGE EEN REDELIKE ANTWOORD ✓✓
- Die besighede is op die straathoek
  - Die besighede hou nie met mekaar verband nie en sal mekaar nie help of in kompetisie met mekaar wees nie.
  - Toeganklik/Gerieflik omdat dit op die hoek is.
- (4)

3.5 Ontwikkeling vir gemengde gebruik en stedelike vernuwing

- (a) (i) Gemengdegebruikontwikkeling is 'n tipe stedelike ontwikkeling waar gebruike vir residensiële, kommersiële, kulturele, (2)

institusionele of ontspanningsgeriewe fisies en funksioneel geïntegreer is en wat voetgangerverbinding verskaf.

Eet/slaap/speelarea

Geïntegreerde area

Meer as 1 gebruik

- (ii) Buurt is die gebied binne die omringende mure of grense van 'n spesifieke gebou of plek.

OF

Gebied binne 'n dorp met 'n spesifieke of beperkte funksie veral een wat vir verkeer gesluit is.

Area ontwerp of gereserveer vir spesifieke gebruik

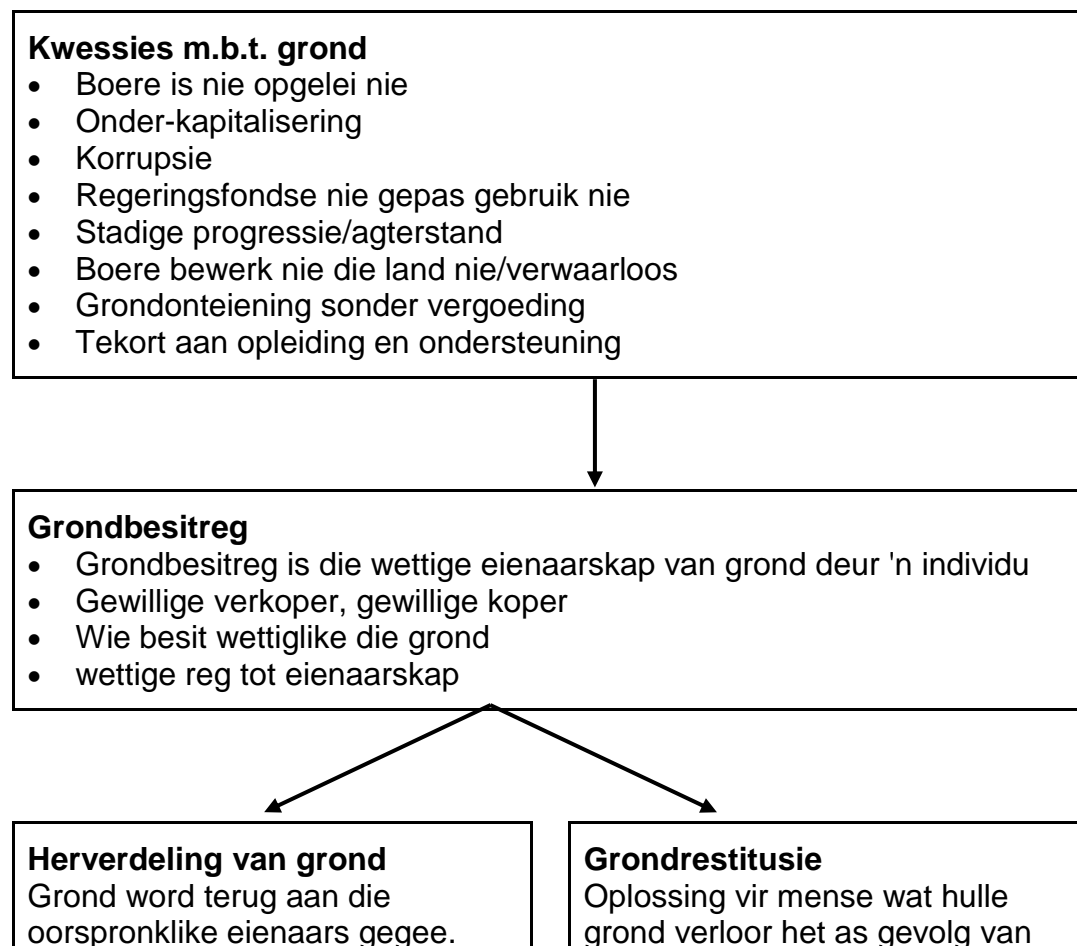
(2)

- (b) ENIGE DRIE RELEVANTE ANTWOORDE ($2 \times 2 = 4$)($3 \times 2 = 6$)

- Waarde van die eiendom sal styg
- Meer verkeersopeenhopings (mense en voertuie)
- Vestiging van nuwe besighede
- Meer gesogte werksgeleenthede beskikbaar
- Mense word in ander gebiede hervestig
- Mense kan nie bekostig om in die gebied te bly nie
- Toename in handel
- Meer misdaad
- Oorlaaide infrastruktuur
- Meer belasting vir die munisipaliteit
- Vermaak geleenthede
- Meer besigheid wat lei tot meer kompetisie

(6)

3.6 Grondhervorming

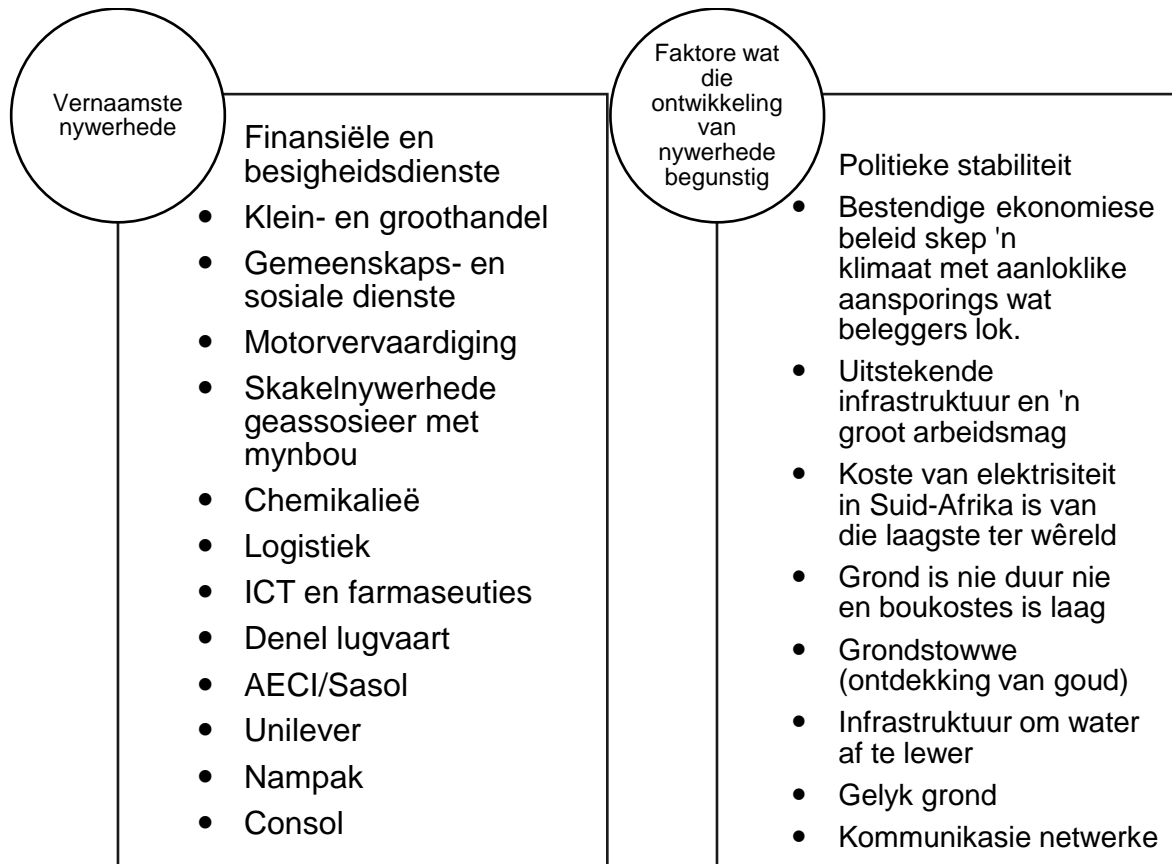
(8)

<p>Gee geleentheid aan nuwe ontluikende boere. Land in regeringsbesit is teruggegee/aan nuwe eienaars</p>	<p>rassediskriminasie-praktyke soos geweldadige afvatting van grond. Dit sluit mense in wat na tuislande gestuur is waar hulle onder die leierskap van tradisionele leiers geplaas is.</p> <p>Kry eie land terug of word vergoed</p> <p>Verdeel en herstel konsep</p>
---	---

3.7 Struktuur van die ekonomie en die informele sektor

- (a) Kwaternêre/tersiêre (2)
- (b) ENIGE TWEE RELEVANTE PUNTE ($2 \times 2 = 4$)
- Soweto se bevolking is baie groter as Sandton s'n, maar Soweto se infrastruktuur is karig en dit is waarom Soweto se vastelynninternettoegang laag is.
  - Tog is die vraag na internettoegang in Soweto hoog; en omdat selfone geredelik beskikbaar is, is selfooninternettoegang baie hoog, ten spyte daarvan dat selfoondata duurder is.
  - Sandton is 'n baie welgestelde finansiële en kommersiële sentrum met uitstekende infrastruktuur en massiewe investering en ontwikkeling en gevolglik baie hoë internettoegang, veral via vaste lyne.
  - Meer besighede in Sandton daarom meer vaste lyne vergelykend met data. (4)
- (c) (i) 'n Ekonomie wat nie belas of gemonitor word deur enige vorm van wetgewing nie. Dit verskil grootliks van die formele ekonomie omdat geen aktiwiteite in die informele sektor ingereken word in die bruto nasionale produk (BNP) of in die bruto binnelandse produk (BBP) van 'n land nie. (2)
- (ii) ENIGE REDELIKE ANTWOORD
- Hierdie is 'n BESPREEK vraag en dus is 'n lys nie voldoende nie.
- Maklik om langs die pad te verkoop
  - Goedkoop produk
  - Dit verkoop maklik
  - In vele gevalle kan dit nie opgespoor word nie
  - Aanvraag na data neem toe
  - Gerieflik
  - Geen oorhoofse koste
  - Maklik beweegbare produk
  - Het nie hoë vlakke van vaardighede nodig (lae opvoedingsvlak)
  - Geen prosessering benodig om te verkoop nie (4)

3.8 Gauteng Breinkaart

Gauteng

(12)

3.9 Diamantontginning

- (a) (i) Maksimum produksie
Volle kapasiteit (2)
- (ii) 'n Stollingsgesteente wat soms diamante in het. (2)
- (b) Botswana (2)
- (c)
  - Die wêreld se ekonomie het gestabiliseer (baie lande het, met die einde van die Koue Oorlog vorentoe beweeg).
  - Meer mense het toegang tot geld gehad en het diamante gekoop.
  - Toename in aanvraag
  - Verbeterde myntegnieke
  - Nuwe reserves gevind (4)
- (d)
  - Die wêreld se ekonomie is in 'n beter toestand.
  - Einde van die resessie van 2008.
  - Vaag en aanbod gebalanseer (invloed van De Beers?)
  - Stabiel, maar neem nie toe nie. (4)

100 punte

Totaal: 300 punte